

ЗВІТ

за результатами моніторингового дослідження
обласних політик і програм з питань соціального захисту населення,
зокрема внутрішньо переміщених осіб

Великоолександрівська селищна територіальна громада
Херсонська область

2024

Зміст

Терміни та скорочення.....	2
Вступ.....	2
Коротка характеристика територіальної громади.....	3
Методологія дослідження.....	5
Результати огляду місцевих політик і програм у сфері соціального захисту.....	7
<i>Інформація щодо аналізу відкритих джерел.....</i>	<i>7</i>
<i>Підсумкова таблиця щодо аналізу відкритих джерел.....</i>	<i>8</i>
<i>Інформація про чинні програми місцевого рівня у напрямі соціальної підтримки і захисту населення.....</i>	<i>9</i>
<i>Підсумкова таблиця щодо проаналізованих місцевих нормативно-правових актів.....</i>	<i>10</i>
<i>Підсумкова таблиця щодо включення до програм ВПО, врахування їхніх потреб та інтересів.....</i>	<i>10</i>
<i>Аналіз наявних програм на предмет включення до них ВПО, дотримання їхніх прав, врахування потреб та інтересів.....</i>	<i>11</i>
Висновки за результатами проведеного аналізу місцевих політик і програм у сфері соціального захисту.....	11
Рекомендації.....	12

Терміни та скорочення

- ВПО — внутрішньо переміщені особи
НПА — нормативно-правовий акт
ОМС — органи місцевого самоврядування
СТГ — селищна територіальна громада

Вступ

Повномасштабна війна Російської Федерації проти України стала справжнім викликом для багатьох українців, спричинила одну з найстрімкіших криз вимушеного переміщення населення та гуманітарних криз у сучасній історії не тільки нашої країни, а й Європи загалом. Згідно з офіційними даними Міністерства соціальної політики України, кількість офіційно зареєстрованих ВПО у країні сягає 4,9 млн, з них 3,6 млн — люди, які перемістилися (чи повторно перемістилися) після початку повномасштабної війни. Зокрема, 2,5 млн людей перемістилися і не можуть повернутися до своїх домівок (житло або зруйноване, або розташоване у зоні активних бойових дій та на тимчасово окупованій території).

Тому перед державою та ОМС постають нові виклики, на які необхідне своєчасне реагування, зокрема в аспекті ефективного функціонування системи соціального захисту населення. ОМС та органи виконавчої влади можуть розробляти і затверджувати місцеві цільові програми, спрямовані на розв'язання найактуальніших проблем територіальної громади, зокрема на підтримку і посилення соціального захисту окремих категорій громадян.

Команда благодійної організації «Благодійний фонд “Стабілізуєш Суппорт Сервісез”» у межах проекту «Підтримка спроможності системи соціального захисту населення щодо реєстрації внутрішньо переміщених осіб», який реалізується за підтримки Агентства ООН у справах біженців в Україні, спільно з Радою з питань ВПО при виконавчому комітеті Великоолександрівської селищної ради провели дослідження місцевих програм і політик у сфері захисту прав та інтересів ВПО, а також інших людей, які постраждали внаслідок війни.

Коротка характеристика тергромади

Адреса: Херсонська обл., Бериславський р-н, сел. Велика Олександрівка, вул. Свободи, 161

Телефон: (05532) 216-70

Електронна пошта: veluka_oleksandrivka@ukr.net

Площа громади — 865,4 км², населення — 16 239 жителів (станом на 2020 рік)

Великоолександрівська СТГ розташована у Бериславському районі Херсонської області з адміністративним центром у селищі Велика Олександрівка. Після початку повномасштабної війни громада стала прихистком для багатьох внутрішньо переміщених осіб.

Станом на 18.03.2024 на території Великоолександрівської СТГ зареєстровані 1492 ВПО, зокрема 313 дітей, 610 людей працездатного віку, 453 пенсіонера, 78 людей з інвалідністю, 14 безробітних. Серед ВПО — 9 багатодітних родин.

Створена громада у 2020 році (відповідно до Розпорядження КМУ «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Херсонської області» від 12.06.2020 № 726-р) шляхом об'єднання територій і населених пунктів Білокриницької та Великоолександрівської селищних, Білоусівської, Брусинської, Давидово-Брідської, Малоолександрівської, Новодмитрівської, Новокалузької, Новопавлівської, Старосільської, Трифонівської та Чкаловської сільських рад Великоолександрівського району Херсонської області.

У складі Великоолександрівської СТГ — 3 селища (Біла Криниця, Велика Олександрівка, Кар'єрне) та 31 село (Білогірка, Білоусове, Безводне, Брусинське, Буцівське, Веселе, Вишневе, Давидів Брід, Довгове, Запоріжжя, Ішенка, Кам'яне, Костромка, Криничанка, Мала Олександрівка, Нова Калуга, Нова Калуга Друга, Нововасилівка, Новодмитрівка, Новопавлівка, Первомайське, Старосілля, Степове, Твердомедове, Токареве, Трифонівка, Червона Людмилівка, Чкалове, Шостакове та Щасливе).

Наразі внаслідок воєнних дій більша частина території громади непридатна для ведення сільськогосподарських робіт. Основні проблеми:

- Заміновані та забруднені вибухонебезпечними предметами земельні ділянки, території, на яких можуть бути міни та снаряди, що не вибухнули (майже 80% від загальної площі усіх земельних ділянок сільськогосподарського призначення).
- Викрадення, пошкодження або знищення сільськогосподарської техніки.

- Руйнування господарських дворів, виробничих баз, переробних підприємств, зрошувальних систем.
- Знищення багаторічних насаджень.
- Зниження родючості ґрунтів, неефективне використання потенціалу зрошуваних земель.
- У структурі виробництва сільськогосподарської продукції переважає дрібнотоварне виробництво (приблизно 50% всієї продукції виробляється з низьким рівнем застосування сучасних технологій).
- Низький рівень забезпечення кредитними ресурсами.
- Технологічне зношення основних виробничих фондів.
- Повільний розвиток інфраструктури збуту аграрної продукції.
- Розвиток тваринництва як складової частини сільського господарства тільки в господарствах жителів громади, зменшення поголів'я великої рогатої худоби.

Система соціального захисту населення у Великоолександрівській СТГ представлена Комунальною установою «Центр надання соціальних послуг» Великоолександрівської селищної ради. 28.08.2023 Розпорядженням начальника селищної військової адміністрації створено Раду з питань ВПО при Великоолександрівській селищній раді.

З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок про сприятливі умови для адаптації та інтеграції ВПО у Великоолександрівській СТГ.

Методологія дослідження

Мета дослідження

- Оцінка наявності, доступності та впливу місцевих програм і політик у сфері соціального захисту ВПО.
- Виявлення сильних сторін, слабких місць, можливостей для поліпшення якості надання соціальної підтримки ВПО на місцевому рівні, подолання викликів, спричинених внутрішнім переміщенням.
- Надання рекомендацій ОМС щодо оптимізації ресурсів, підвищення доступності та ефективності послуг, забезпечення справедливого, інклюзивного та з урахуванням життєвих обставин підходу до задоволення потреб ВПО. Це сприятиме їхній соціальній адаптації та інтеграції, покращенню якості їхнього життя.

Об'єкт дослідження

Місцеві політики та програми у сфері соціального захисту, спрямовані на ВПО, з акцентом на аналіз механізмів урахування та дотримання їхніх прав і законних інтересів.

Предмет дослідження

- Чинні місцеві/регіональні цільові програми соціальної підтримки і захисту населення, регіональні цільові програми підтримки ВПО.
- Чинні місцеві цільові програми, спрямовані на соціальну підтримку і захист населення, місцеві цільові програми підтримки ВПО.
- Проекти програм, планів заходів, спрямованих на соціальну підтримку ВПО.
- Чинні місцеві НПА (рішення, розпорядження тощо), спрямовані на соціальну підтримку і захист населення, надання додаткових гарантій та пільг.
- Чинні місцеві НПА (рішення, розпорядження тощо), спрямовані на соціальний захист, адаптацію та інтеграцію ВПО, надання додаткових гарантій та пільг.
- Звіти з виконання програм/заходів регіонального і місцевого рівнів, спрямованих на соціальну підтримку населення та ВПО.
- Інші місцеві/регіональні акти і документи (та їх проекти), що прямо чи опосередковано спрямовані на захист прав та інтересів, підтримку ВПО.

Завдання дослідження

- Проаналізувати регіональні, місцеві цільові програми (проекти програм, заходів), спрямовані на соціальну підтримку та захист населення, щодо включення до них ВПО та врахування їхніх потреб, дотримання прав і законних інтересів ВПО.
- Визначити, чи забезпечується виконання заходів місцевих цільових програм, спрямованих на підтримку ВПО, відповідними фінансовими та організаційними ресурсами.
- Проаналізувати місцеві НПА, спрямовані на соціальний захист населення, адаптацію та інтеграцію ВПО, надання додаткових соціальних гарантій та пільг, зокрема щодо включення до них ВПО і врахування їхніх потреб, прав та законних інтересів.
- Виявити у цільових програмах та НПА недоліки у дотриманні прав ВПО, врахуванні їхніх потреб і законних інтересів.
- Визначити потреби у внесенні змін до цільових програм та НПА з метою включення до них ВПО, врахування їхніх потреб і законних інтересів.
- Напрацювати відповідні рекомендації для місцевих органів виконавчої влади та ОМС щодо внесення змін і доповнень до чинних місцевих програм та НПА, розроблення нових для подальшого їх використання Радою з питань ВПО під час проведення адвокаційних кампаній.

Методи дослідження

- Збір первинних даних шляхом аналізу відкритих джерел та/або подання офіційних запитів до відповідних установ.
- Критичний аналіз та синтез: оброблення та аналіз зібраної інформації з метою ідентифікації ключових аспектів, проблем, прогалин у програмах і політиках соціального захисту ВПО.
- Верифікація результатів шляхом бесід з відповідними службовцями (організація зустрічей або телефонних дзвінків з представниками органів влади та інституцій соціального захисту для верифікації проаналізованих даних, отримання додаткових роз'яснень).
- Підготовка рекомендацій, спрямованих на покращення наявних програм і політик у сфері соціального захисту ВПО.

Період проведення дослідження: квітень — вересень 2024 року.

Результати огляду місцевих політик і програм у сфері соціального захисту

Інформація щодо аналізу відкритих джерел

Під час підготовки даного звіту було проаналізовано відкриті джерела та наявні на сайтах громади документи, а також направлено відповідні запити до органів місцевої влади у селище Велика Олександрівка щодо впровадження цільових програм у сфері соціального захисту населення, зокрема ВПО, на місцевому рівні, які затверджуються ОМС в межах своєї діяльності (відповідно до статей 26, 43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»).

Джерела інформації:

1. Сайт Великоолександрівської територіальної громади.
2. Офіційні відповіді на запити згідно з Законом України «Про доступ до публічної інформації».
3. Статистична інформація щодо кількості ВПО, які потребують соціального захисту.
4. Місцеві НПА (положення, програми, рішення, розпорядження, плани заходів тощо).
5. Звіти про виконання соціальних програм.

Станом на 25.08.2024 остання опублікована інформація на сайті Великоолександрівської селищної ради датується 19.08.2024: «Куди можуть звернутися внутрішньо переміщені особи для отримання допомоги щодо психічного здоров'я?» (розділ «Новини» на головній сторінці).

На зазначеному сайті та сайтах інших релевантних органів влади і місцевих інституцій соціального захисту відсутні окремі розділи з інформацією для ВПО.

Програми Великоолександрівської селищної ради отримані шляхом направлення запиту на доступ до публічної інформації. Також програми громади можна знайти у відкритому доступі на сайті.

Підсумкова таблиця щодо аналізу відкритих джерел

Область / населений пункт, громада	Назва місцевого органу влади або інституції соціального захисту населення, посилання на сайт	Чи є на сайті окремих розділ щодо ВПО (так/ні)	Чи є на сайті окремий розділ щодо програм соціального захисту		Чи є на сайті окремий розділ щодо НПА, які надають додаткові гарантії / пільги		Доступність інформації щодо програм соціального захисту населення та ВПО		Доступність інформації щодо НПА, які надають додаткові гарантії / пільги населенню та ВПО	
			Населення (так/ні)	ВПО (так/ні)	Населення (так/ні)	ВПО (так/ні)	Легко, середня / висока складність, інформація недоступна)	Можливо завантажити (так/ні)	Легко, середня / висока складність, інформація недоступна)	Можливо завантажити (так/ні)
Херсонська обл., Великоолександрівська СТГ	Великоолександрівська селищна рада voleks-rada.gov.ua	Ні	Ні	Ні	Ні	Ні	Середня складність	Так	Середня складність	Так

Інформація про чинні програми місцевого рівня у напрямі соціальної підтримки і захисту населення

У Великоолександрівській селищній територіальній громаді діють такі програми:

1. *Програма «Турбота» на 2024 рік* (затверджена Розпорядженням Великоолександрівської селищної військової адміністрації від 22.12.2023 № 1711).

Головна мета Програми — реалізація державної політики у сфері соціального захисту шляхом надання соціальної допомоги найбільш незахищеним верствам населення.

Заходи Програми:

- Надання матеріальної допомоги на поховання відповідно до Порядку надання допомоги на поховання деяких категорій осіб виконавцю волевиявлення померлого або особі, яка зобов'язалася поховати померлого (затверджений Постановою КМУ від 31.01.2007 № 99).
- Надання одноразової матеріальної допомоги сім'ям загиблих (померлих) внаслідок поранення, контузії або каліцтва захисниць і захисників України.
- Надання одноразової матеріальної допомоги власникам житлових будинків/квартир для проведення технічного обстеження будинків/квартир, які були пошкоджені або зруйновані внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

2. *Програма підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2024 рік* (затверджена Розпорядженням Великоолександрівської селищної військової адміністрації від 12.04.2024 № 672).

Мета Програми:

- Зменшення соціальної напруженості серед ВПО, яка виникає у зв'язку зі складністю соціально-економічних проблем, з якими вони стикаються.
- Забезпечення соціальної, фізичної, медичної, психофізіологічної та матеріальної підтримки ВПО.
- Забезпечення належних умов життєдіяльності.
- Сприяння у працевлаштуванні тощо.

**Підсумкова таблиця щодо проаналізованих місцевих
нормативно-правових актів**

Область / населений пункт, громада	Всього НПА (зокрема проєктів НПА)		З них за тематикою				
	Регіональні, місцеві програми	Місцеві НПА щодо надання додаткових пільг, соціальних гарантій тощо	Програми щодо підтримки населення	Програми щодо підтримки ВПО	НПА, спрямовані на додаткову підтримку населення	НПА, спрямовані на додаткову підтримку ВПО	Проєкти НПА щодо підтримки ВПО
Херсонська обл., Великоолександрівська СТГ	2	2	2	1	0	0	0

**Підсумкова таблиця щодо включення до програм ВПО,
врахування їхніх потреб та інтересів**

Область / населений пункт, громада	Програми та НПА щодо підтримки населення			Програми (зокрема проєкти) та НПА щодо підтримки ВПО	
	Всього	З них містять заходи та положення щодо підтримки ВПО	з них потребують внесення змін або доповнень	Всього	з них потребують внесення змін або доповнень
Херсонська обл., Великоолександрівська СТГ	2	1	1	1	0

Аналіз наявних програм на предмет включення до них ВПО, дотримання їхніх прав, врахування потреб та інтересів

Підсумовуючи аналіз місцевих політик і програм, слід зазначити, що чинні програми соціального напрямку охоплюють основні потреби ВПО, які мешкають на території громади. Під час моніторингу було проаналізовано дві програми, спрямовані на надання додаткових пільг, соціальних гарантій тощо. За результатами моніторингу можна дійти висновку про широкий перелік заходів у напрямі соціальної підтримки людей, які проживають на території Великоолександрівської СТГ. Основною програмою, в межах якої здійснюється надання соціальної підтримки ВПО, є Програма підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2024 рік.

Програма «Турбота» на 2024 рік не містить чіткого визначення категорії ВПО як одного з суб'єктів, на які спрямована її дія. Це може мати негативний вплив, створювати додаткові труднощі у реалізації ВПО власних прав і законних інтересів. Особливо з огляду на те, що саме ВПО перебувають у зоні ризику внаслідок своєї вразливості, зокрема у контексті соціального захисту.

Висновки за результатами проведеного аналізу місцевих політик і програм у сфері соціального захисту

Проаналізувавши низку місцевих програм та НПА, які наявні у відкритому доступі на сайтах громади, а також отримані відповіді на запити, можна зробити висновок, що в цілому у громаді приділяється увага дотриманню прав, врахуванню потреб і законних інтересів ВПО. Але наявні зауваження до Програми «Турбота» на 2024 рік. Вона потребує редакційної правки для забезпечення більш повного охоплення потреб ВПО.

Рекомендації

1. З метою усунення перешкод в отриманні послуг, пільг, допомог окремими категоріями населення, зокрема ВПО, внести зміни до відповідних місцевих цільових програм, а також до місцевих НПА, які визначають порядок надання послуг, пільг, допомог, компенсацій окремим категоріям населення, у частині спрощення доступу до таких гарантій, оптимізації переліків документів тощо.
2. Для покращення доступу ВПО до інформації про їхні права, законні інтереси та додаткові гарантії переглянути структуру офіційного сайту Великоолександрівської селищної ради; створити окремий розділ з оперативною інформацією для ВПО, спростити пошук актів Великоолександрівської селищної ради за тематикою.
3. З метою посилення соціального захисту ВПО переглянути зміст чинних місцевих цільових програм, передбачити відповідні заходи, спрямовані на підтримку ВПО (для забезпечення виконання Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року, затвердженої Розпорядженням КМУ від 07.04.2023 № 312-р). Це дозволить зменшити соціальну напруженість серед ВПО та підвищити якість їхнього життя.
4. Внести доповнення до Програми «Турбота» на 2024 рік (затверджена Розпорядженням Великоолександрівської селищної військової адміністрації від 22.12.2023 № 1711): додати таку вразливу категорію населення, як ВПО, передбачити види допомог для ВПО.
5. З урахуванням потреб ВПО розробити програму соціально-економічного розвитку на 2025 рік.
6. Долучати до розроблення та погодження проєктів місцевих програм або інших НПА представників з числа членів Ради з питань ВПО при виконавчому комітеті Великоолександрівської селищної ради.
7. Розглянути питання щодо повного або частково звільнення ВПО від сплати адміністративних послуг за виготовлення паспортів. Адже багато хто втрачає документи під час евакуації та не має фінансової можливості відновити їх. Зменшення або звільнення від сплати не призведе до значних фінансових втрат громади, але продемонструє повне розуміння громадою ситуації, її залученість до процесу вирішення проблем ВПО, особливо новоприбулих.

Чинна редакція заходу програми / положення НПА	Запропонована редакція заходу програми / положення НПА	Результат запропонованих змін та/або доповнень
Програма «Турбота» на 2024 рік (затверджена Розпорядженням Великоолександрівської селищної військової адміністрації від 22.12.2023 № 1711)		
Розділ 2, абз.1. Мета і завдання програми Головною метою програми є реалізація державної політики у сфері соціального захисту шляхом надання соціальної допомоги найбільш незахищеним верствам населення.	Розділ 2, абз.1. Мета і завдання програми Головною метою програми є реалізація державної політики у сфері соціального захисту шляхом надання соціальної допомоги найбільш незахищеним верствам населення, зокрема внутрішньо переміщеним особам.	Розділ 2, абз.1. Мета і завдання програми Головною метою програми є реалізація державної політики у сфері соціального захисту шляхом надання соціальної допомоги найбільш незахищеним верствам населення, зокрема внутрішньо переміщеним особам.
Розділ 4, пп. 2. Очікувані результати – Удосконалення системи надання соціальної допомоги найбільш вразливим верствам населення.	Розділ 4, пп. 2. Очікувані результати – Удосконалення системи надання соціальної допомоги найбільш вразливим верствам населення, зокрема внутрішньо переміщеним особам.	Розділ 4, пп. 2. Очікувані результати – Удосконалення системи надання соціальної допомоги найбільш вразливим верствам населення, зокрема внутрішньо переміщеним особам.

Дослідження провела Благодійна організація «Благодійний фонд “Стабілізуєшен Суппорт Сервісез”» у квітні – вересні 2024 року за фінансування Агентства ООН у справах біженців в Україні (УВКБ ООН).

Зміст цієї публікації є виключно відповідальністю БО «БФ “ССС”» та не може використовуватися, щоб відобразити думку Агентства.

Підпишіться на наш фонд у соціальних мережах, щоби слідкувати за дослідженнями системи соціального захисту населення, отримувати новини щодо допомоги постраждалим людям в Україні та дізнаватися про актуальні зміни законодавства.

НАШ САЙТ:
<https://sss-ua.org>

ЕЛЕКТРОННА ПОШТА:
info@radnyk.org

FACEBOOK:
[@stabilizationsupportservices](https://www.facebook.com/stabilizationsupportservices)

INSTAGRAM:
[@stabilizationsupportservices](https://www.instagram.com/stabilizationsupportservices)

TELEGRAM:
[@SSS_Ukraine](https://www.t.me/SSS_Ukraine)

TWITTER:
[@SSS_Ukraine](https://www.twitter.com/SSS_Ukraine)